

Артемова Л. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Бовсунівська А. Ю.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ВЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ У ТВОРІ КАРЛОСА РУЇСА САФОНА «В'ЯЗЕНЬ НЕБА»

Статтю присвячено дослідженню прагматичних аспектів уживання фразеологізмів у текстовому просторі роману Карлоса Руїса Сафона «В'язень неба». Однією з визначальних рис ідіостилю цього знаного сучасного іспанського письменника є метафоричність та образність його художнього слова, насиченість тексту фразеологічними єдностями, які відіграють істотну роль у створенні прагматичного навантаження художнього твору. Так, ми розглянули широке коло прагматичних функцій, які виконують фразеологізми загалом у художньому стилі, і визначили домінантні для роману «В'язень неба», а саме такі, як: номінативна; оцінна; характеристики персонажу (зовнішній вигляд, негативні та позитивні сторони, психічний, емоційний стан, мовна характеристика); створення гумору, іронії або сатири; увиразнення авторського мовлення; передавання національного колориту мовлення.

Сафон активно використовує фразеологізми різних тематичних груп, різної структури тощо. Найбільшою по використанню є тематична група «Людська істота» (до цієї групи належать фразеологізми, чиє походження виходить з елементів людського організму, його власних характеристик та потреб, характеристики психічного стану, зовнішнього вигляду, позитивних і негативних сторін та емоційних станів людини, позначення оцінно-експресивного ставлення до іншої людини, позначення психофізичних дій та процесів, процесів відчуття людини та соціального становища особи). Поряд із загальномовними фразеологічними одиницями, до складу яких входить загальновоживана лексика, автор використовує діалектні та індивідуально-авторські фразеологічні одиниці, що є особливістю його ідіостилю. Всі три виокремлені групи фразеологізмів відображають здебільшого негативний психофізичний та емоційний стан персонажів. Активно представлені в художньому просторі роману Сафона фразеологічні одиниці із соматичним компонентом. Серед них фразеологізми, до складу яких входять соматизми ріє, тапо, оґо, складають більшість. Висока частотність використання саме цих частин організму в складі фразеологічних одиниць зумовлена їхньою участю в багатьох процесах діяльності людини, що дозволяє формувати нові стійкі вирази. Унікальне поєднання різних типів фразеологічних одиниць у романі вважється виявом ідіостилю та уможливорює більш виразну репрезентацію індивідуально-авторської мовної картини світу.

Ключові слова: фразеологія, фразеологізм, класифікація фразеологічних одиниць, функції фразеологічних одиниць, художній твір, прагматика.

Постановка проблеми. Фразеологічний склад кожної мови – фрагмент концептуальної картини світу, в якій представлені риси національного менталітету, характер соціального, політичного, історичного розвитку народу.

Фразеологізми становлять невід'ємну частину художнього стилю мови. У мові художнього твору фразеологічний матеріал зазнає значних змін і в граматично-формальному, і в змістовому плані, і саме такі зміни фразеологічних одиниць (далі – ФО) та пристосування їх до умов конкретних текстів створюють один із показників індивідуальної творчої манери, ідіостилю, коли давно відомі фра-

зеологізми оновлюються в індивідуальній мовотворчості письменника.

Вибір прозового твору Карлоса Руїса Сафона «В'язень неба» для дослідження є не випадковим, оскільки одна з визначних ознак стилю Карлоса Руїса Сафона полягає в активному використанні ФО. До цього часу немає спеціальних досліджень, присвячених індивідуальному стилю Карлоса Руїса Сафона на фразеологічному рівні. Недостатня теоретична розробленість указаних проблем та їх практична значущість зумовили вибір теми статті, її мету, завдання, логіку та послідовність викладення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фразеологічні одиниці є об'єктом наукового зацікавлення дослідників різних жанрів художнього стилю та авторського ідіостилу зокрема. Серед них виділяємо О. Важеніну, Ю. Драган, Ж. Краснобаєву-Чорну, А. Улянича, О. Усенко, Н. Янчук.

Значний внесок у дослідження фразеології в Іспанії внесли: Хуліо Касарес, Альберто Сулуага, Гарольд Тун, Еугеніо Косеріу, Зойла Корнеадо Море.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення прагматичної спрямованості іспанських фразеологізмів у творі Карлоса Руїса Сафона «В'язень неба», виявлення їхньої комунікативної і національно-культурної специфіки.

Виклад основного матеріалу. «В'язень неба» – третя частина літературного всесвіту «Цвинтар Забутих Книг», майстерно написаний роман, де нитки книг «Тінь Вітру» та «Гри Янгола» сходяться та ведуть нас до загадки, яка прихована в серці «Цвинтаря забутих книг».

Розуміючи *ідіостиль* як сукупність глибинних механізмів створення текстового простору автором, які вирізняють його серед інших, а також системи мовно-стилістичних засобів, характерних для творчої манери певної мовної особистості автора [2, с. 37]), по відношенню до Карлоса Руїса Сафона його особливостями постають: 1) *синтез таких жанрів*: детективу, драми, пригоди, фантастики, романтики, жаків, філософського та комедійного жанру, соціального та готичного романів; 2) вишуканий стиль, на який вплинули такі фактори, як естетика готики та експресіонізму, аудіовізуальний наратив та поєднання різних наративних елементів. Ця техніка дозволяє поєднувати різноманітні елементи з традиційного роману XIX століття [6]; 3) *архитектурний символізм* [1, с. 152]; 4) *іронія* є засобом вираження особливої авторської оцінки, текст роману обрамлений в «іронічні лапки», в них серйозні теми представлені в іронічному ключі; 5) особливості синтаксичної організації тексту роману «В'язень неба» дали можливість визначити такі експресивні засоби художнього впливу на читача: ускладнені синтаксичні конструкції; багатоконтактні складні речення з різними видами сурядного та підрядного сполучникового зв'язку; ускладнення підрядних зв'язків у межах одного речення герундіальними та вставними конструкціями. Виразність синтаксичних структур посилюється образністю внаслідок використання стилістичних фігур, серед яких широко використовуються апозиція, парцеляція, період, повтори,

зевгма (як стилістичний засіб редуції) та інверсія (як стилістичний прийом зміни порядку слів). Домінуючими тропеїчними мовними засобами є метафора, метонімія, оксюморон, епітет та уособлення [5, с. 157].

В індивідуальному стилі письменника знаходить своє вираження авторська позиція щодо тих чи тих інших проблем, вибору виражальних засобів, тобто риси його мовотворчої індивідуальності. Поряд із проблемами дослідження композиції, прийомів метафоризації художніх творів висвітлення проблеми функціонування ФО теж наближає дослідника до розуміння індивідуального стилю письменника.

Матвієнків О. визначає такі комунікативно-прагматичні функції фразеологічних одиниць у художніх творах, як: *номінативна; оцінна; емоційно-експресивна; функція передачі негативних та позитивних сторін персонажа; відтворення внутрішнього стану персонажа; портретної характеристики персонажа; мовної характеристики персонажа; створення гумору, іронії або сатири; увиразнення; порівняння; створення необхідного колориту; створення градації; лаконізації мовлення (компресії інформації); евфемістична; асоціативна; залучення уваги адресата; заголовна; сюжетної основи; останнього акорду* [3, с. 39].

У ході аналізу роману Карлоса Руїса Сафона «В'язень неба» шляхом суцільної вибірки було виокремлено корпус з 479 фразеологічних одиниць, з яких 37% мають суто граматичний характер, тобто вживаються як засоби когезії речення і тексту, тоді як вагома частина у 63% несуть семантичне навантаження і становлять інтерес для нашого дослідження. На нашу думку, в романі «В'язень неба» застосування ФО не вирізняється високою частотністю, проте це в повній мірі компенсується своєрідним прагматичним підходом до їх вживання. Прагматичний потенціал фразеології письменника актуалізується через функції, що вона виконує як важливий естетичний компонент його художнього простору. Розглянемо докладніше функціональну роль фразеологічних одиниць у творі іспанського письменника.

Номінативна функція. Під цією функцією розуміється здатність фразеологічної одиниці позначати й називати фрагменти навколишньої дійсності як цілісні позамовні об'єкти, надаючи їм емотивної оцінки.

Наприклад, номінативну функцію мають такі фразеологічні одиниці: 1) *canto del cisne* – цей вислів бере початок ще з античних часів. Вживають

на позначення: а) останнього прояву таланту людини (вузьке значення); б) останнього вчинку людини в житті (широке значення): « – (...) *Pero lo que disfruté yo escribiendo aquella novela no me lo quitará nadie. – Si se la traigo un día, ¿me la dedicará? – Faltaría más. Fue mi canto del cisne*» [7, с. 296]; 2) *olla de grillos* – позначає місце, де панує безлад та метушня: «*Heredia me consiguió los papeles en el 1939, hacia el final de la guerra. Entonces era más fácil, aquello era una olla de grillos y, cuando la gente se dio cuenta de que el barco se hundía, por dos duros te vendían hasta el escudo onomástico*» [7, с. 66]; 3) *humor de fascio* – у цьому випадку «fascio» походить від слова «fascista». Вислів позначає відсутність логіки у вчиненому злочині, тому тут відчутна гірка іронічність: « – *Ya lo sé. Se llamaba Heredia. Un artista. – ¿Llamaba? – Lo encontraron flotando en el puerto hace un par de meses. Dijeron que se había caído de una golondrina mientras daba un paseo hasta el rompeolas. Con las manos atadas a la espalda. Humor del fascio*» [7, с. 76]; 4) *mano de santo* – цей вираз походить зі стародавнього забобону і застосовується на позначення цілющої та чудотворної сили деяких засобів, ліків. «*Ahora mismo mando que le envíen un chuletón de ternera crudo para que se lo ponga en la cara a modo de mascarilla. Mano de santo para contusiones en distancias cortas*» [7, с. 326].

Оцінна функція та функція характеристики персонажів (зображення зовнішнього вигляду, фізичного та психічного стану).

За допомогою мови головних персонажів Сафон підкреслює негативні риси і ставлення до інших героїв, таких як Вальс або Каскос. Мова Ферміна, що пересипана образними висловлюваннями та розмовними зворотами, найкращим чином відображає його вкрай відразливе ставлення до Каскоса. Негативність окремих лексичних одиниць (*un baboso, cretino*) відтіняється ФО, які фіксують негативний образ в уяві читачів: «*¿Usted cree que si doña Beatriz quisiera hacerle el salto tendría que esperar a que un baboso de medio pelo le enviase boleros recalentados para camelársela?*» [7, с. 78]; «*Este cretino es simplemente un ave carroñera que tira piedras a ver si le da a algo*» [7, с. 78]. ФО «*ser chulo piscina*» утворена шляхом зіставлення термінів «*chulo*» та «*piscina*» і звучить як образа: «*En consecuencia, es previsible que crápulas, infelices, chulopiscinas y toda clase de gallitos al uso le vayan detrás*» [7, с. 78].

Чітко зчитується ставлення автора до жіночого персонажу Беатріс. Їй приписується вродлива зовнішність та позитивні якості. ФО дають сформувати повноцінний ідеальний образ, яким

її наділяє автор. В очах Ферміна вона – свята жінка: «*Hágame caso, que una mujer con la cabeza y las enaguas bien puestas a los de esa ralea los ve venir de lejos*» [7, с. 78]; «*Daniel, pero tiene usted el problema clásico de los hombres que se casan con una fêmeina de bandera*» [7, с. 78].

Для змалювання фізичного стану та зовнішнього вигляду персонажів автор часто звертається до компаративних ФО: *borracho como una cuba, estar como una rosa, como dos gotas de agua, agarrado como piña*. Беатріс із метою заспокоїти наречену, яка хвилюється, що її вагітність надто помітна, каже: «*Plano como una tabla de planchar. Donde toca, claro*». Окрім того, щоб надати фразеологізмам ще більшої виразності, автор застосовує прийом парцеляції:

« – *¿De qué fallecí? – Causas naturales. Se cayó usted por un barranco cuando pretendía huir de la justicia. – Entonces, ¿estoy muerto? – Como la polka*» [7, с. 216].

Для створення цілісного опису одного з персонажів автор послуговується рядом ФО, що функціонують для вираження психічного стану і утворюють контекстуальний синонімічний ряд: *tocado del ala, estar como un cencerro, estar como una chota, no estar en sus cabales, no tenerlas todas consigo*: « – *Ha llegado a mis oídos que algunos de los presos dicen que Martín está un tanto tocado del ala, como dicen ustedes. ¿Es así? – preguntó el señor director.*» [7, с. 118]; «*¿Ha oído hablar usted de la esquizofrenia, Fermín? Es una de las nuevas palabras favoritas del señor director. – Es lo que los civiles gustan en referirse como «estar como una chota»*» [7, с. 121].

Функція відтворення емоційного стану персонажа. Ці фразеологізми виражають психічний стан людини, її настрої, переживання та почуття. Нами з'ясовано, що більшість ФО, які вжиті у творі для характеристики емоційного стану та відчуттів людини, мають негативне забарвлення у значенні. Вони позначають такі негативні відчуття, як: а) страждання, біль, відчай, пригнічення, смуток: *de capa caída, con humor de perros, llorar como una magdalena*; б) гнів, роздратування, нетерпимість, незадоволеність: *echar chispas, estar hasta la coronilla, montar en cólera*; в) хвилювання, тривога, страх: *ponerle/ponérsele (a alguien) la piel de gallina*; г) зневага, огида: *mirar (a alguien) por encima del hombro*.

Домінування негативізму серед вжитих ФО на позначення емоційного стану людини пояснюється їхньою яскравою експресивністю та емоційною навантаженістю.

Функція створення гумору, іронії або сатири.

Фразеологізми надають висловленому жартівливого тону, висміюють певні явища дійсності, що часто досягається гіперболізацією характеристик осіб, предметів чи явищ.

На лексичному рівні ФО набувають іронічного забарвлення шляхом енантіосемічних перетворень (розвитку в слові значення, протилежного до узуального) [4, с. 130]: 1) «*Yo con el vestido de mi madre y un par de apaños me caso igual y a Fermín le da lo mismo, porque cada vez que le enseñe un vestido nuevo lo único que quiere es quitármelo... Y así nos luce el pelo, Dios me perdone – dijo la Bernarda palmeándose el vientre*» [7, с. 332]; 2) «*La carta era de su anterior prometido. (...) Además de miserable y rastrero, este tío es un cursi de tomo y lomo*» [7, с. 66]; 3) «*– Lo que yo haría es ir en busca de ese cabestro y propinarle tamaña patada en las vergüenzas que cuando se las tuviesen que extirpar del cogote no le quedasen más ganas que de meterse a cartujo. Pero yo soy yo. Y usted es usted*» [7, с. 69]; 4) «*– No se crea que con tanta palabrería me despista – replicó Salgado, malicioso. – Sé perfectamente lo que están tramando usted y su amigo del alma Martín con todo ese cuento de El conde de Montecristo*» [7, с. 157].

Окрім лексичного рівня, іронія може створюватися на словотвірному із застосуванням афіксів, надаючи виразу суб'єктивно-модального значення [4, с. 130]: «*– ¿Cuánto cree que ese capullito de alhelí debe de tener escondido en su nidito de codicia? – preguntó Fermín*» [7, с. 142].

У такому випадку виражається сарказм, побудований за допомогою виразного антифразисного відношення шляхом застосування гіперболізованого порівняння: «*– Brillante discurso – comentó Martín. – Histórico. Cada vez que ese hombre habla, la historia del pensamiento en Occidente da un giro copernicano*» [7, с. 78].

Отже, вираження іронії за участі фразеологізмів у романі «В'язень неба» здійснюється переважно на лексичному рівні завдяки інтерпретації виразу в значенні, протилежному до узуального. Але також є випадки застосування антифразисних висловлювань (синтаксичний рівень) та афіксів (словотвірний рівень) [4, с. 130].

Функція створення необхідного колориту.

Фразеологізми найчастіше використовують для описання події, яка характеризується певними історичними й соціальними особливостями. Наприклад: «*– No haga usted ni caso. Mi padre siempre nos decía a mí y a mis hermanos que éramos unos inútiles y que íbamos a acabar de picapedreros.*

Y aquí me tiene, más chulo que un ocho. Triunfar en la vida cuando la familia cree en uno y lo apoya no tiene mérito» [7, с. 240].

Автор установлює інтертекстуальність між ФО «*ser de la acera de enfrente*» та послідовною реакцією. Одне залежить від іншого, оскільки миттєва реакція на цю ФО бере за основу її дані, щоб вказати на те, що персонаж Еварісто «*camina por todas las aceras*», або, іншими словами, він бісексуал: «*– Menuda mirada le ha echado a la señora el muy granuja – dijo la Bernarda. – Y eso que dicen que es de la acera de enfrente. – Me parece que Evaristo camina por todas las aceras, Bernarda*» [7, с. 332].

«*Extraje el billete de cien pesetas que me había dado Salgado y se lo mostré.*

– *Este es mi presupuesto para gastos y trámites de expedición – apunté.*

– *Ya veo que tira usted con pólvora del rey, pero mejor guarde esos dineros para otros empeños que requerirá esta fazaña porque mis oficios los tiene usted de balde – repuso el profesor*» [7, с. 291].

Інтертекстуальність відображається і в наступному прикладі, де, застосовуючи ФО, автор відтворює алюзію на відомий роман Сервантеса:

«*– Entonces, ¿lo ve usted factible, profesor?*

– *Bueno, es una misión quijotesca como pocas – estimó el profesor. – ¿Cómo proveer al enjuto hidalgo don Fermín de la Mancha de casta, galgo y un legajo de papeles falsificados con los que emparejarle con su bella Bernarda del Toboso a los ojos de Dios y del Registro Civil?»* [7, с. 288].

Функція увиразнення. Фразеологізми допомагають розкрити прихований зміст, уточнити його. Наприклад, за допомогою фразеологізму *no contar de la misa la media* професор Альбуркерке вказав, що Даніель багато речей приховує від нього: «*– ¿Por qué siempre me parece que de la misa me cuenta usted no ya la media, sino un cuarto?»* [7, с. 293].

Функція створення градації. Фразеологізми допомагають увиразнити конкретну деталь, надати їй яскравих і помітних рис. Далі представлено приклад висхідної градації, де спочатку йде слово, а потім ФО: «*– Un día te das cuenta de que se te ha pasado la juventud y que el tren se ha ido ya. ¿sabe usted?»* [7, с. 347].

Тут градація утворюється нанизуванням синонімічних фразеологізмів, пов'язаних із набиранням ваги, вибудовуючи ланцюг виконання дій – *ponerse morado* → *hecho un tocino*: «*– Descuide. Si yo cuando me lo propongo tengo más facilidad para engordar que una soprano. Ahora cuando suba me pongo morado de polvorones de esos que se compra*

don Gustavo en Casa Quílez y mañana me tiene usted hecho un tocino» [7, с. 283].

Функція лаконізації мовлення (компресії інформації). Фразеологізми дозволяють скоротити розлоге описання, не зруйнувавши основної думки.

« – *¿Ha leído usted a Dumas? – De cabo a rabo. – Ya tiene usted pinta. Si es así, ya sabrá por dónde van los tiros. Escúcheme bien».*

Евфемістична функція. Фразеологізми допомагають замінити грубий вираз із неприємним емоційним забарвленням: « – *Jesús, María y José! – estalló Fermín. ¿Está usted loco? Lo miro y no lo reconozco... ¿Qué quería? ¿Cargarse a ese imbécil?»* [7, с. 327].

Асоціативна функція. Фразеологізми викликають у читача певну асоціацію, згадку про щось.

«*Todo el mundo tira la piedra y luego señala al vecino»* [7, с. 123] – цей вислів створює чіткий асоціативний ряд у читачів та містить посилання на біблійний епізод, де в захист блудниці Марії Магдалини Ісус Христос мовив до народу: «Хто з вас без гріха, нехай першим кине в неї каміння».

Функція сюжетної основи. Характеризується зіткненням термінів контекстного оточення з омонімічними компонентами розмовного фразеологізму створюється малюнок сюжетної лінії, яка й становить предмет оповіді.

« – *Le diría que tiene usted un par de huevos si no me constase que sólo le queda parte de uno y, si esta jugada le sale rana, ni eso – aventuró Fermín»* [7, с. 159].

« – (...) *pero su padre es una florecilla tierna y delicada y creo que ha llegado la hora de tomar cartas en el asunto antes de que se fosilice del todo.*

– *¿Y qué cartas son ésas, Fermín? – cortó la voz de mi padre a nuestra espalda – No me diga que me va a montar una merienda con la Rociño»* [7, с. 53].

Частина стійких сполук у романі Сафона мають у своєму складі *соматизми* (фразеологізми, в складі яких є хоча б один компонент, що входить у лексико-семантичну групу назв частин тіла та органів людини). Ці соматизми становлять основу для формування значної кількості ФО. У романі «В'язень неба» ми виявили 77 (16%) ФО із соматичним компонентом. Серед них фразеологізми, до складу яких входять соматизми *pie, mano, ojo*, складають більшість. Ми пояснюємо високу частотність використання саме цих частин організму в складі ФО їхньою участю в багатьох процесах діяльності людини, що дозволяє формувати нові стійкі вирази.

Водночас деякі фразеологізми сформовані на основі фізичної реакції людини: *ponerle (a alguien)*

la piel de gallina, revolverle (a alguien) el estómago (algo o alguien), abrir los ojos como platos.

Так само фразеологізми з органами чуттів здебільшого формуються на основі їхньої функції, а саме: *ser todo oídos, abrir los oídos; clavar los ojos en (algo o alguien), ir con mucho ojo, darle (a alguien) en la nariz (algo)*. Однак в інших конструкціях їхнє первинне значення відкидається, і поняття розкривається з іншого аспекту: *tener buen ojo, no tener (alguien) más narices, no pegar (alguien) ojo.*

Ми дійшли висновку, що переважна більшість застосованих автором фразеологізмів несе підкреслено негативний характер: *caérsele (a alguien) el pelo, estar hasta la coronilla, poner(se)le (a alguien) los nervios de punta, de medio pelo, mirar (a alguien) por encima del hombro, con el rabo entre las piernas, ligero de cascos, estar en los huesos, jugarse el cuello, con las manos en la masa etc.*

ФО, до складу яких входять такі компоненти, як «*corazón*» та «*cara*», утворюють синонімічні ряди: 1) страх – *con el corazón en un puño; caersele (a alguien) el corazón a los pies; encogersele (a alguien) el corazón*; 2) протистояння, бійку – *plantarle cara (a algo o alguien), romper la cara, partirle (a alguien) la cara, esculpir (a alguien) una cara nueva.*

Поряд із загальномовними фразеологічними одиницями, до складу яких входить загально-вживана лексика, автор використовує діалектні та індивідуально-авторські ФО, що є особливістю його ідіостилу. Той факт, що автор народився в Каталонії, також залишив слід на творчості Руїса Сафона і безпосередньо на його способі застосування певних ФО, які пов'язані з його походженням та спогадами з минулого. Таким чином, у романі можна знайти *catalanisms* («каталанізми»), і хоча таких випадків лише два, вони заслуговують на увагу.

Hacerle (a alguien) el salto. Це дієслівна ФО, яка походить від каталонського виразу «*fer el salt*». Отже, це приклад «*catalanismo*» (дослівний переклад фрази з каталонської мови на іспанську). На веб-сайті «*El Refranyer Dites, Refranys i Maneres de Dir*», який присвячений каталонській фразеології, запропоновано два можливих значення цього виразу: 1) *faltar a una cita o compromiso*; 2) *cometer una infidelidad conyugal*. К. Р. Сафон застосовує цю фразу з другим значенням, як ми можемо бачити у прикладі нижче: «*¿Usted cree que si doña Beatriz quisiera hacerle el salto tendría que esperar a que un baboso de medio pelo le enviase boleros recalentados para camelársela?»* [7, с. 78].

Tocar (alguien) la pera. Значення цієї дієслівної ФО може бути зведене до одного дієслова: «дратувати». У El DRAE немає жодної згадки, тоді як на веб-сайті «El Refraner Dites, Refranys i Maneres de Dir» зазначена фраза «*tocar la pera*» відповідає кастильському варіанту. Це дало нам привід вважати, що цей вираз був запозичений з каталанської мови і введений в іспанську. У словнику El DRAE можна знайти щонайменше два вирази з ідентичним конотативним значенням, як в оригіналі: «*tocar los cojones*» та «*tocar las narices*». Стосовно мотивації ФО, яка нас цікавить, усе вказує на те, що *la pera*, яка фігурує у виразі, виступає не чим іншим, ніж евфемізмом терміна «*cojones*» через свою зовнішню схожість: « – *Es que el mío es un temple dialéctico y predispuesto a tocar la pera al menor asomo de falacia o papapanatada, amigo mío, pero su padre es una florecilla tierna y delicada y creo que ha llegado la hora de tomar cartas en el asunto antes de que se fosilice del todo*» [7, с. 53].

Авторські фразеологізми Руїса Сафона. Окрему групу фразеологізмів у романі «В'язень неба» складають такі, які ми не віднайшли у словниках або інших академічних виданнях, що дає нам право визначити їх як авторські, чиє значення ми можемо визначити завдяки контексту. Ми вважаємо, що це створені власне письменником ФО, які ще не набули стійкості та сталості через свою новизну. Авторська майстерність проявилася у здібності Руїса Сафона, послуговуючись відомими образами та метафорами, створити нові ФО, значення яких може легко зчитуватися з асоціацій, які викликають у читача її компоненти. Образи, до яких вдався письменник, належать як до власне іспанських, так і до відомих різним культурам. Найцікавішими є такі:

Cantar (alguien) como una escolanía de gallos: компаративна ад'єктивна ФО. Як кажуть у світі музики, зв'язуючись із El DRAE, un gallo – «*nota falsa y chillona que emite quien canta, perora o habla*». Таким чином, вираз «*escolanía de gallos*» позначає хор, який фальшивить та різке слух, а отже, виділяється та привертає увагу. « – *Fermin, con este armatoste cantamos como una escolanía de gallos – advertí*» [7, с. 276].

Roncar (alguien) como un toro de lidia: компаративна дієслівна ФО, де порівняння позначає глибоку фазу сну людини та передусім гучне хрюпіння, як у ФО «*roncar como un mastín*». Ця ФО містить у своїй конструкції елемент іспанської культури: el «*toro de lidia*»: «*Al día siguiente Fermin salió de puntillas para no despertar al padre Valera, que se había quedado dormido en el sofá con un libro*

de poemas de Machado en la mano y roncaba como un toro de lidia» [7, с. 230].

Más soso que una paella de berzas: це компаративна ад'єктивна ФО, яка застосовується, щоб виразити, наскільки щось або хтось є прісним або несмачним. Тут також присутній гумор, іронія та образність. Мотивація цієї ФО бере свій початок від двох елементів: 1) *la paella* (паелья) – іспанська культурама досить відома у всьому світі; 2) *la berza* (капуста) – овоч, який прийнято вважати несмачним за його корисні властивості. Варто зазначити, що в такому типі фразеологічної конструкції порівняння застосовується з метою посилення значення прикметника. Окрім того, прикметник «*soso*» в даній ФО набуває елативного значення: «*Y la verdad es que hace días que estoy pensando que tendríamos que llevárnoslo al Molino y luego de picos pardos porque, aunque el prócer para estos menesteres es más soso que una paella de berzas, creo yo que un encontronazo con una moza prieta y con buena circulación le iba a espabilar el tuétano – dijo Fermin*» [7, с. 52].

Salirle (a alguien) más moscas que a un tarro de miel en la Feria de Abril: це синтаксична ФО, яка застосовується для позначення чієїсь привабливості. Для її створення автор звернувся до культурної події, яка відбулася у квітні в Севільї. Ще у 1846 році вищезгаданий ярмарок мав за мету сприяти купівлі та продажу великої рогатої худоби. Зараз це – одне із найвідоміших свят Андалусії, яке супроводжується музикою, танцями, звичаями та традиційними стравами цього регіону. Посилання на мед найточніше передає солодкість та привабливість, що спостерігається і в інших стійких конструкціях: «*luna de miel*», «*aunque la dulzura halaga, la mucha miel empalaga*», «*la miel no se ha hecho para la boca del asno*»: «*Usted no se dará cuenta, pero yo me jugaría los calzones a que a su santa esposa le salen más moscas que a un tarro de miel en la Feria de Abril*» [7, с. 78].

Venus de baratillo: номінальна ФО для іронічного позначення блудниці. Це алюзія на Венеру, богиню кохання та краси в романській міфології. Поєднання з ад'єктивною ФО «*de baratillo*» додає нотки іронії, підкреслюючи її жалюгідне становище: «*No hacía falta ser un lince para deducir que me encontraba a las puertas de un establecimiento de alquiler de habitaciones por horas y que la única nota discordante de mis visita era que no venía de la mano de una de las Venus de baratillo que patrullaban la esquina*» [7, с. 42].

Висновки і пропозиції. Вдале використання різнорівневих мовних засобів сприяє реалізації

ідейного та естетичного задуму митця художнього твору. Створений художній простір є вербальним віддзеркаленням світовідчуття автора, його особистісних ціннісних орієнтирів. Саме крізь призму авторського художньо-образного бачення реалій навколишньої дійсності актуалізуються комунікативно-прагматичний потенціал та експресивна й естетична значущість фразеологізмів у художньому творі. Послугуючись невичерпним потенціалом різноманітних фразеологічних засобів, Сафон надав своєму роману живого, реалістичного звучання, виразної експресивної тональності. Широкий спектр фразеологічних одиниць допо-

міг автору створити яскраві образи, максимально наблизити героїв та події, що з ними відбуваються, до читача, дозволив останньому глибше зануритися у внутрішній світ та емоції персонажів. Фраземіка, уміло введена письменником у мовлення дійових осіб, отримала особливе звучання, що свідчить про високу художню майстерність та креативність, уміння вибирати та обігрувати мовний матеріал для створення високохудожнього твору.

Перспективою дослідження вважаємо подальше вивчення зображально-виражальних мовних засобів, що формують ідіостиль іспанського письменника Карлоса Руїса Сафона.

Список літератури:

1. Зверева Е. В. Гений лабиринта или лабиринт гения: некоторые особенности литературного стиля Карлоса Руиса Сафона. Древняя и Новая Романия. *Российский университет дружбы народов*. 2018. Выпуск 18. С. 145–155.
2. Корнієнко А. І., Бугайлова А. С. Ідіостиль автора: мовно-літературний аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2016. Том 1. С. 36–38.
3. Матвієнків О. Особливості функціонування фразеологічних одиниць у художньому творі. *Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови*. 2013. Вип. 21. С. 37–43.
4. Пацаранюк Ю. Синтаксичні способи реалізації іронії. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2009. Выпуск 475–477. Слов'янська філологія. С. 130–135.
5. Радочин К. В. Стилiстичний синтаксис Карлоса Руїса Сафона. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. Київський нац. лiнгв. ун-т, 2014. Выпуск 33. С. 148–157.
6. Tosaus E. R. Algunas consideraciones sobre La sombra del viento de Ruiz Zafón. *Espéculo. Revista de estudios literarios*. Universidad Complutense. Madrid, 2008.

Джерела ілюстративного матеріалу:

7. Carlos Ruiz Zafón. *El Prisionero del Cielo: A Novel*. Barcelona : Planeta, 2016. 379 p.

Artemova L. V., Bovsunivska A. Yu. PRAGMATIC ASPECTS OF THE USE OF PHRASEOLOGISMS IN CARLOS RUIZ SAFÓN'S WORK "THE PRISONER OF HEAVEN"

The article is devoted to the study of pragmatic aspects of the use of phraseology in the textual space of Carlos Ruiz Safón's novel "Prisoner of Heaven". One of the defining features of the individual style of this well-known modern Spanish writer is the metaphoricality and figuration of artistic expression, the saturation of the text with phraseological units that play a significant role in creating a pragmatic charge of the work of art. Yes, we have considered a wide range of pragmatic functions that perform phraseology in general in the artistic style, and identified the dominant functions for the novel "Prisoner of Heaven", namely: nominative and evaluative functions; function of character attributes (appearance, negative and positive sides, mental and emotional state, linguistic characteristics); function of creating humor, irony or satire; expressive function of author's speech; function of transmission of national peculiarities of speech.

Safón actively uses phraseology of different thematic groups, different structure etc. The most used thematic group is the "Human Being" (this group includes phraseology, whose origin is based on elements of the human body, its own characteristics and needs, characteristics of mental state, appearance, positive and negative sides and emotional states of human being, designation of evaluative and expressive attitude to another person, designation of psychophysical actions, processes, sensation and social status of the person). Along with general linguistic phraseological units, which include commonly-used vocabulary, the author uses dialectal and authorial phraseological units, which is a feature of his individual style. All three designated groups of phraseological units mostly reflect the negative psychophysical and emotional state of the characters. Phraseological units with a somatic component are actively represented in the artistic space of Safón's novel. Among them, phraseology, which comprises somatisms pie, mano, ojo, makes up the majority. The high frequency of use of these parts of the body as part of phraseological units is due to their participation in many processes of human activity, which allows the formation of new stable expressions. The unique combination of different types of phraseological units in the novel is considered a manifestation of individual style and makes a representation of the authorial linguistic picture of the world more expressive.

Key words: *phraseology, phraseological unit, classification of phraseological units, functions of phraseological units, work of art, pragmatics.*